

КОНВЕРСНА ТРАНСФОРМАЦІЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Відомо, що підбираючи під час перекладу еквівалент для того або іншого слова початкового тексту, нерідко доводиться замінити одну лексичну одиницю мови, що перекладає, іншою, причому такою, яка не входить у відповідний синонімічний ряд.

Наприклад, переклад речення: «Саудівська Аравія продає нафту Сполученим Штатам», допускає, серед інших наступні варіанти:

1. Saudi Arabia sells oil to the United States.
2. The United States buys oil from Saudi Arabia.

Варіант 2 не можна одержати, користуючись наявними двомовними англо-українськими або україно-англійськими словниками. Для його оформлення необхідний більш широкий погляд на явище синонімії, а саме, розуміння синоніма не в межах однієї, окремо взятої лексичної одиниці, а у межах усього висловлення.

Дійсно, явище синонімії можна вивчати подвійно:

– у межах слова – наприклад, to buy, to obtain, to procure, to get, to acquire;

– а можна підійти до вивчення синонімії й з іншої сторони: розглядати значення цілих речень як спосіб відображення конкретної ситуації. Тобто аналізується не дієслово to buy, а висловлення «X buys (smth) from Y». При цьому виходять із того, що значення міститься не в одному слові, а у всьому вислові.

У вислові «X buys (smth) from Y» описуються деякі взаємини між двома учасниками предиката, і під синонімією маються на увазі різні способи відображення взаємин. Їх можна відобразити, наприклад, із боку першого або другого учасника, тобто держави Саудівська Аравія або держави Сполучені Штати, що мають взаємні торговельні відносини.

Розглянемо наступний приклад: «Bush preceded Obama as president of the US». У даному вислові Bush – підмет, preceded – присудок, Obama - пряме доповнення. Фактично, у нашому вислові ми маємо дві діючі особи із практично рівним правом на дію із протилежними векторами. А значить зміст того, що одна людина передує іншій, мабуть, можна виразити, тобто описати дану ситуацію, навпаки, з боку другої діючої особи, використовуючи конструкцію в пасивному стані: «Obama was preceded by Bush as president of the US».

Крім того, можна застосувати лексичну заміну з перестановкою першої й другої діючої особи, перетворивши підмет у пряме доповнення, а пряме доповнення в підмет: «Obama followed Bush as president of the US».

Більше того, у ході останнього перетворення можна навіть змінити часову форму присудка, замінивши, наприклад, форму дієслова Past Simple на Present Simple: «Obama follows Bush as president of the US», що жодним чином не відіб'ється на еквівалентності змісту вислову, що перекладається.

Саме таке перетворення називають «конверсною трансформацією» або простіше, «конверсією».

Розглянувши визначення конверсії, можна виділити такі її види, як лексична, граматична та дериваційна.

Лексична конверсія має на меті вираження однієї і тієї ж дії з різних сторін її учасників. У разі граматичної конверсії, пари слів, що виражають двосторонні відносини, означають один і той самий смисл у різних напрямках та з різною розстановкою акцентів. Дериваційна конверсія розглядається як процес морфологічної трансформації основи та процес повної зміни парадигми у початковій одиниці або як наслідок повної зміни її морфологічного оточення. У разі такої конверсії лексичні одиниці з однієї частини мови можуть переходити в іншу.

Природно, що під час перекладу з застосуванням конверсії можна спостерігати зменшення валентності дієслова з втрачанням елементів змісту дієслова.

Поряд з операціями щодо переваження, додавання-прибирання діючих осіб під час конверсного перетворення можна спостерігати розщеплення-зрощення дієслівного вузла, наприклад: «Хлопчика назвали іменем батька» – «The boy got his father's name»; «Йому були дорогі ці спогади» – «He was fond of his memories».

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що конверсна трансформація є потужним засобом в арсеналі практичного перекладача. Поняття конверсного перетворення розбудовує й уточнює уявлення про синонімію, зокрема про те, що нерідко називають таким робочим терміном як «перекладацька синонімія». Маючи розуміння не абсолютної однозначності опису ситуації за допомогою початкового дієслова та конверсива, й роблячи зміну в наданні ходу думки, коли змінюється точка зору на дану ситуацію, перекладач може успішно використовувати засоби перефразування в практиці перекладу з англійської мови на українську й з української на англійську.